

# Dunaszerdahely magyar–szlovák utcanévpárjainak névadási és fordítási sajátosságai\*

BAUKO JÁNOS

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Nyitra (Nitra, Szlovákia)

## Absztrakt

A tanulmány Dunaszerdahely jelenkori kétnyelvű, magyar–szlovák utcanévpárjainak (183 utcanévpárnak) a névadási és fordítási sajátosságaival foglalkozik. Áttekinti a szlovákiai települések kétnyelvű utcanévállományával foglalkozó szakirodalmat és az utcanévhasználatot befolyásoló szlovákiai jogszabályokat is. Az utcanévek fordítása során megfigyelhető az átvitel, az átírás, a névmegfeleltetés, a tökör- vagy részfordítás, valamint a részleges modifikáció. Az utcanév(részek) fordítása során a különböző fordítási eljárások kombinálódhatnak. A fordítási művelet típusát nagyban befolyásolja, hogy az utcanév(rész) tulajdonnévből vagy köznévből keletkezett-e. A tulajdonnevekből alakult utcanévek személy- és helynevekből keletkeztek. A névanyagban gyakoriak a magyar történelmi, a régióhoz kötődő személyiségekről elnevezett utcanévek. A személynévre utaló névrészek a forrásnyelvből a célnyelvbe leggyakrabban átvitel útján, eredeti alakjukban, változás nélkül kerülnek be. A helynevekből származó utcanévek célnyelvi névpárjának megalkotására a névmegfeleltetés, a fordítandó névnek a konvencionális célnyelvi tulajdonnévi megfelelővel való behelyettesítése a jellemző. A közszavakból alakult utcanévek utalnak a hely viszonyára valamely külső dologhoz, körülményhez, a hely valamely tulajdonságára, illetve a hely valamely más helyhez való viszonyára. A közszavakból származó utcanévek célnyelvre való fordítására a tökörfordítás jellemző.

**Kulcsszavak:** utcanévek, magyar–szlovák utcanévpárok, tulajdonnevek fordítása, magyar kisebbség, kétnyelvűség, Dunaszerdahely, Szlovákia.

## The naming and translational characteristics of Hungarian-Slovak street name pairs in Dunajská Streda/Dunaszerdahely in Slovakia

JÁNOS BAUKO

This study examines the naming and translation characteristics of contemporary bilingual Hungarian-Slovak street name pairs (183 pairs in total) in the town of Dunajská Streda. The analysis identifies several translation strategies: transfer, transcription, name substitution, semantic calque or partial translation, and partial modification. These translation procedures may also appear in combination. A key factor influencing the translation method is whether the street name (or name element) derives from a proper noun or a common noun. Proper-noun-derived street names are

---

\* Készült az 1/0174/25-ös számú VEGA projekt keretében, az MTA Domus Ösztöndíj támogatásával.

based on personal names and place names. The corpus includes many streets named after historical Hungarian figures or persons associated with the region. Personal name elements are most commonly transferred directly into the target language without modification. In contrast, place-name-derived street names tend to be translated using name substitution, i.e., by replacing the source name with its conventional proper-noun equivalent in the target language. Common-noun-derived street names refer to the spatial relation to external objects or circumstances, intrinsic features of the location, or relative spatial relations to other places. These names are typically translated into the target language using semantic calques.

**Keywords:** street names, Hungarian-Slovak street name pairs, translation of proper names, Hungarian minority, bilingualism, Dunajská Streda, Slovakia.

\*\*\*

**1. Bevezetés.** A tanulmány célja egy szlovákiai magyar település, Dunaszerdahely város jelenkori kétnyelvű magyar–szlovák utcanévpárjainak vizsgálata a fordítás és a névadás indítéka szempontjából. Az utcanévek forrásnyelvből célnyelvbe való fordítását nagy mértékben befolyásolja, hogy az utcanév(rész) tulajdonnévből vagy közszókból keletkezett-e, ezért a fordítási műveleteket ezen kategóriákon belül tárgyalom. Áttekintem a szlovákiai települések kétnyelvű utcanévállományával foglalkozó szakirodalmat, valamint az utcanévhasználatot befolyásoló szlovákiai jogszabályokat is.

**2. A kétnyelvű utcanévpárok megalkotása során alkalmazott fordítási műveletek.** A szlovákiai magyar települések többsége rendelkezik magyar–szlovák kétnyelvű utcanévállománnyal, de számos olyan település is létezik, amelyben nem találhatók utcanévek. Azokon a településeken, ahol a magyar nemzetiségű lakosok vannak többségben, rendszerint a magyar elnevezések az elsődlegesek, majd ezeket fordítják le államnyelvre. A magyarlakta települések önkormányzatai által jóváhagyott kétnyelvű utcanéveket a településen kihelyezett utcanévtáblák, a vonatkozó önkormányzati rendeletek, néhol az utcanéveket jelölő térképek is tartalmazzák. A kétnyelvű utcanévpárok, illetve az utcanévet alkotó névrészpárok keletkezésében többféle fordítási művelet<sup>1</sup> játszhat szerepet (vö. J. SOLTÉSZ 1967; VERMES 2005; BÖLCSKEI 2010; TÖRÖK 2012; KLAUDY 2018; SLÍZ 2019, 2023; BAUKO 2021, 2023): 1. Átvitel – a fordítás hiánya, a névnek a forrásnyelvből a célnyelvbe eredeti alakjában történő beillesztése. 2. Átírás – a fordítandó név írásképe a célnyelv jellemzőihez történő igazítása. 3. Névmegfeleltetés – a fordítandó névnek a konvencionális célnyelvi tulajdonnévi megfelelővel való behelyettesítése. 4. Tükör- vagy részfordítás – a forrásnyelvi névnek vagy egy részének jelentésben megfeleltethető célnyelvi elemmel való fordítása. 5. Teljes vagy részleges modifikáció – a fordítandó név teljes modifikációja, eltérő motivációval keletkezett más megnevezéssel való helyettesítése a célnyelvben; a forrásnyelvi név információtartalmának részleges modifikációja a névrész(ek) hozzáadásával, kihagyásával vagy nem megfelelő nyelvi ekvivalenssel való helyettesítésével a célnyelvben. Az említett kategóriák az utcanév(részek) fordítása során kombinálódhatnak, átfedést mutathatnak.

<sup>1</sup> A tulajdonnevek fordítására vonatkozóan itt számba vett kategóriák több említett szakirodalom rendszereinek és terminusainak a felhasználásával jöttek létre.

**3. Magyar–szlovák utcanévpárok vizsgálata a szlovákiai településeken.** A szlovák névtudományban az utcanévek (urbanonimák) vizsgálata két konferenciának is a központi témája volt: 1986-ban (ŽIGO szerk. 1988) és 1996-ban (ODALOŠ–MAJTÁN szerk. 1996) szervezte őket a Szlovák Névtudományi Bizottság. A kötetekben szereplő tanulmányok első-sorban a szlovák helynévanyagot elemzik, nem foglalkoznak a szlovákiai kisebbségi magyar névhasználattal; csak néhány magyar nyelvű utcanévet említenek a történeti utcanévek tárgyalásakor, illetve két tanulmány érinti a magyar és szlovák utcanévadás közti összefüggéseket Komárom (OPĚLOVÁ-KÁROLYOVÁ 1988) és Békéscsaba (UHRINOVÁ-HORNOKOVÁ 1996) kapcsán. A Szlovák Tudományos Akadémia honlapján lévő, az 1995-ös szlovákiai utcanévállományt tartalmazó adatbázisban (ĐURČO szerk. 1995) sem szerepelnek a kétnyelvű településeken előforduló kisebbségi névpárok. Szlovákiai települések magyar utcanéveit vizsgálták a kutatók Pozsony (ORTVAY 1905<sup>2</sup>; VINCZE 1997; LOVISEK 2007a, 2007b, 2009; T. SOMOGYI–TINER 2017), Komárom (HÉDER 1999), Párkány (FRUNYÓ 2002), Nyékvárkony és Alistál (MENYHART 2006), illetve több szlovákiai város kapcsán (LANSTYÁK 1998, HORONY–OROSZ–SZALAY 2012). Dél-szlovákiai települések magyar utcanévjegyzékeivel, névadási magyarázataival belterületi helyneveket elemző névtani publikációkban (pl. UNTI szerk. 2002), helytörténeti kiadványokban, kéziratban lévő helyneves témájú záródolgozatokban is találkozhatunk (vö. VÖRÖS 2006; BAUKO 2010, 2019: 43–44). A magyar–szlovák kétnyelvű utcanévpárokat, a nevek fordításával kapcsolatos sajátosságokat csak néhány tanulmány tárgyalja<sup>3</sup> (l. BAUKO 2023).

**4. Az utcanévhasználatot befolyásoló jogszabályok Szlovákiában.** A Szlovák Nemzeti Tanács 369/1990. számú, a települési önkormányzatokról szóló, többször módosított törvénynek 2.b §-a rendelkezik az utcák és egyéb közterek megjelöléséről. A törvény szerint közterület az utca, a tér, a park, a piactér és a nyilvánosság számára korlátozás nélkül hozzáférhető más terület, amely általános használatra szolgál. Abban a községben, ahol több utca vagy egyéb köztér található, minden utca vagy egyéb köztér saját megnevezéssel rendelkezik. Az utcák és egyéb közterek megnevezését az adott község történelmére, nem élő jelentős személyiségekre, tárgyakra stb. tekintettel kell megállapítani. Nem adható élő személyekre utaló megnevezés, hosszú név, jó erkölcsöket, vallási vagy nemzeti-ségi érzületet sértő, nyelvtanilag helytelen<sup>4</sup> vagy az adott község történelmi fejlődéséhez nem illeszthető utcanév. Nem engedhető meg utcák és más közterek elnevezése az 1939–1945 közötti Szlovák Köztársaság képviselőiről, más, fasiszta vagy náci ideológián alapuló rendszer képviselőiről vagy kommunista ideológián alapuló rendszer képviselőiről, kivéve, ha az adott személyek csatlakoztak az ilyen rendszerrel szembeni ellenálláshoz. Ha kétség merül fel azt illetően, hogy az adott a személy ilyen rendszer képviselőjének számít-e, az illetékes

<sup>2</sup> ORTVAY TIVADAR (1905) Pozsony város utcái és terei című munkájának interaktív és szoftverszerű feldolgozását, a történeti és jelenkori pozsonyi utcanéveket, az egyes lokalizációs pontokat azonosító szlovák, magyar és német utcanévek időrendi megjelenését, térképre vetítését az Ortvay-adatbázis (<https://www.ortvay.eu>) tartalmazza.

<sup>3</sup> TÖRÖK TAMÁS (2012) például Zoboralja és Alsó-Ipoly mente magyar–szlovák külterületi névpárjaiban vizsgálta a fordítási műveleteket.

<sup>4</sup> Az utcák és más közterületek szlovák elnevezése során alkalmazandó nyelvhelyességi-helyesírási szabályokat a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériumának 2021-ben az önkormányzatok számára kiadott kétoldalas módszertani útmutatója tartalmazza (<https://tinyurl.com/3em5szw3> [2025. 07. 25.]).

szerv a Nemzeti Emlékezet Intézetéhez (Ústav pamäti národa) fordulhat, az pedig köteles 90 napon belül véleményezni a kérdést. A település a területi önkormányzás ügyei során rendelettel állapítja meg az utcák és az egyéb közterületek megnevezéseit és azok módosításait.

Az utcák és egyéb közterek nemzeti kisebbségek nyelvén történő megjelöléséről külön törvény rendelkezik. Szlovákiában az 1999. évi 184. számú kisebbségi nyelvhasználati törvény szerint azokon a településeken, ahol a nemzeti kisebbséghez tartozó, az adott településen állandó lakhellyel rendelkező állampolgárok két egymást követő népszámlálás szerint a település lakosságának legalább 15%-át alkotják, az utcanevet és más helyi földrajzi neveket kisebbségi nyelven is feltüntethetik. A Szlovák Köztársaság Belügyminisztériumának 2003. évi 31. számú határozata is rendelkezik az utcák és más közterületek megjelöléséről. Azokon a településeken, amelyek több településrészre tagozódnak, minden utcanév csak egy településrészen szerepelhet. Az utcák megnevezését azonos megjelenési típusú tájékoztató táblákon jelenítik meg. Az utcák megnevezése és a további tájékoztató adatok államnyelven szerepelnek, de a külön jogszabályban<sup>5</sup> listázott települések a nemzeti kisebbség nyelvén is feltüntethetik az utcák megnevezését, illetve a tájékoztatásra szolgáló további adatokat közlő táblákat. Az utcák megnevezése a nemzeti kisebbség nyelvén rendszerint ugyanazon a tájékoztató táblán szerepel, az államnyelvi utcanév alatt; ez érvényes a tájékoztatásra szolgáló további adatokat közlő táblákra is. A kisebbségi utcanévek a nemzetiségi identitás szimbólumainak tekinthetők (vö. MÜLLER 2013; BORBÉLY szerk. 2020; LÁSZTITY–KÁPLÁN 2020; BARTOS-ELEKES 2021; BORBÉLY 2021; TUŠKOVÁ 2021; LÁSZLÓ 2023a, 2023b, 2024).

**5. Dunaszerdahely magyar–szlovák utcanévpárjainak névadási és fordítási sajátosságai.** Dunaszerdahely (Dunajská Streda) a Nagyszombati kerület Dunaszerdahelyi járásának székhelye, Csallóköz központja, magyar többségű város Dél-Szlovákiában.<sup>6</sup> Neve a *Duna* és *Szerdahely* helynevek összetételével keletkezett. A megkülönböztető névrész (*Duna-*) arra utal, hogy a város a Duna két ágától körülfogott Csallóközben van. A *Szerdahely* megnevezés a *szerda* és a *hely* 'helység' szavak összetétele, és azzal kapcsolatos, hogy a helységben szerdánként tartották a hetivásárt (vö. PÜSPÖKI NAGY 1970: 20–21, FNESZ.). A város szlovák megnevezése (*Dunajská Streda*) a magyar *Dunaszerdahely* mintájára jött létre. A magyar településnév szlovákra való fordítása névmegfeleltetés (*Duna* / szlk. *Dunaj*) és részfordítás (*Szerda* + *hely*, *szerda* / szlk. *streda*) útján történt; a célnyelvben a név morfológiai adaptációja is megfigyelhető (*Dunajská* 'dunai').

A település létezéséről az első írásos emlék a pozsonyi káptalan által 1255–1256-ban kiadott oklevél, amelyben a város neve *Syridahel* alakban jelenik meg. Az idők során előforduló további névváltozatai a *Zeredahel* (1270), *Zerdahel* (1358), *Szerdahely* (1773), *Serdahely*

<sup>5</sup> A Szlovák Köztársaság Tt. 35/2023. számú kormányrendelete tartalmazza azon települések, településrészek jegyzékét, amelyekben a Szlovák Köztársaság nemzeti kisebbséghez tartozó polgárai a lakosság legalább 15%-át alkotják.

<sup>6</sup> A legutóbbi, 2021-es népszámlálás szerint Dunaszerdahely 23 044 lakosából 16 577 magyar (71,94%), 4386 szlovák (19,03%) és 2081 egyéb (9,03) nemzetiségűnek vallotta magát. Mivel a 2021-es szlovákiai népszámláláskor a személy feltüntethette 1. és 2. nemzetiségét is, Dunaszerdahely magyar nemzetiségű lakosainak száma meghaladja az adott számarányt: 1. nemzetiségként 16 577, 2. nemzetiségként 579, összesen 17 156 (74,45%) személy vallotta magát magyar nemzetiségűnek.

(1786), *Duna-Szerdahely* (1839), *Dunaszerdahely* (1863), *Dunajská Streda* (1920) (vö. KROPILÁK főszerk. 1977, MAJTÁN 1998, KONCSOL 2001, NAGY et al. 2012, NAGY 2019).<sup>7</sup> A helységnév élőnyelvben használatos magyar alakváltozata a *Szërdahej*, *Szërdehë* (vö. PRE-SINSZKY 2013). Mivel a múltban jelentős számú zsidó lakosság is élt Dunaszerdahelyen, a várost *Kis Jeruzsálem*-nek, *Kis Palesztíná*-nak is nevezték.<sup>8</sup>

A továbbiakban Dunaszerdahely város jelenkori magyar–szlovák utcanévállományát<sup>9</sup> vizsgálom a névadás és a fordítás szempontjából. Az utcanevek fordítását nagyban befolyásolja, hogy az utcanév(rész) tulajdonnévből vagy közsőből keletkezett-e, ezért a fordítási műveleteket ezen kategóriákon belül tárgyalom. A jelenkori dunaszerdahelyi utcanevek (183 név) előtagjainak szemantikai és lexikális vizsgálata azt mutatja, hogy 106 tulajdonnévből (72 személynévből és 34 helynévből), 77 pedig közsőből származik (a hely viszonyára valamely külső dologhoz, körülményhez 62; a hely valamely tulajdonságára 9; a hely valamely más helyhez való viszonyára pedig 6 utal). A földrajzi köznévi utótagok, a hely fajtáját megjelölő névrészek megoszlása a következő: 160 *utca*, 16 *út*, 10 *tér*, 3 *liget*, 2 *sor*, 1 *kert*, 1 *negyed*, 1 *sétány*. A teljes utcanévállományban 3 egyrészes utcanév is található: *Fácános*, *Fenyves*, *Pagony*.

**5.1. Tulajdonnevekből származó utcanevek (106).** A személy- és helynévből alakult kétnyelvű utcanévpárok tulajdonnévből származó névrészenek fordításában az átvitel, az átírás és a névmegfeleltetés figyelhető meg. Az utcanevek földrajzi köznévi részeinek (*kert*, *liget*, *negyed*, *sétány*, *sor*, *tér*, *utca*, *út*), illetve néhány esetben a személynév közsői névrészenek (pl. Árpád *vezér*, Biró Márton *püspök*, Mátyás *király*) fordítására a tükröfordítás jellemző.

**5.1.1. Személynevekből származó utcanevek (72).** A történelmi személyiségek személynévből (család- és/vagy keresztnévből) alakult utcanévrészek célnyelvi megfelelőjének a megalkotására az átvitel a legjellemzőbb: a név a forrásnyelvből a célnyelvbe eredeti alakjában, változás nélkül kerül be; emellett a fordított névsorrend, valamint a név morfológiai adaptációja is megfigyelhető.

<sup>7</sup> 1854-ben Dunaszerdahelyhez csatolták Szerdahely, Újfalú, Nemesszeg, Előtejed (Kistejed), majd 1960-ban Ollétejed és Sikabony községeket is.

<sup>8</sup> 1828-ban Szerdahely mezővárosban a 303 keresztény lakos mellett 354 zsidó élt. 1938-ban Dunaszerdahely 6410 lakosából 42,6% (2734 személy) vallotta magát izraelitának. A holokauszt során a lakosság közel felét alkotó zsidóságot csaknem teljesen elpusztították. A dunaszerdahelyi zsidó temetőben a holokausztáldozatok emlékfalán 2735 név található (l. KORNFIELD F. 2007, SIMON 2015, KORNFIELD T. 2019).

<sup>9</sup> Dunaszerdahely város jelenkori kétnyelvű utcanévállománya elérhető az interneten a település által kiadott önkormányzati rendeletekben, s megjelenik a város névszemiotikai tájképében, a település közterületén látható várostérképeken is. A dunaszerdahelyi utcák elnevezését önkormányzati rendeletben terjesztik elő, majd a Kulturális és Nemzetközi Kapcsolatok Bizottsága vitatja meg, illetve javasolja vagy nem javasolja elfogadásra. A javasolt új utcaneveket a város képviselő-testülete hagyja jóvá. Az interneten elérhető térképek kizárólag szlovákul tüntetik fel Dunaszerdahely jelenkori utcaneveit (pl. <https://dunstreda.sk/hu/varos-terkepe>; <https://zbgis.skgeodesy.sk/mapka/sk/kataster/detail/ease/basic/501433?pos=47.995551,17.614326,17>; <https://dunajska-streda.oma.sk/u>; <https://www.google.sk/maps> [2025. 07. 25.]).

A magyar történelmi, régióhoz kötődő<sup>10</sup> személyiségekről elnevezett utcanevpárok többségében a család- és keresztnév is fel van tüntetve, s átvitel útján kerülnek a forrásnyelvből a célnyelvbe: *Amade László utca / Ulica László Amadea*, *Angyal Pál utca / Ulica Pála Angyala*, *Arany János utca / Ulica Jánosa Aranya*, *Balassi Bálint utca / Ulica Bálinta Balassiho*, *Bartók Béla sétány<sup>11</sup> / Korzo Bélu Bartóka*, *Biró Márton püspök utca / Ulica biskupa Mártona*, *Csaplár Benedek utca / Ulica Benedeka Csaplára*, *Dobó István utca / Ulica Istvána Dobó*, *Esterházy János utca / Ulica Jánosa Esterházyho*, *Fábry Zoltán utca / Ulica Zoltána Fábryho*, *Gálffy Ignác utca / Ulica Ignáca Gálffyho*, *Gyurcsó István utca / Ulica Istvána Gyurcsó*, *Hadik András utca / Ulica Andrása Hadika*, *Hartmann József utca / Ulica Józsefa Hartmanna*, *Jehuda Aszád tér / Námestie Jehudu Aszáda*, *József Attila utca / Ulica Attilu Józsefa*, *Károly Róbert utca / Ulica Károlya Róberta*, *Kassák Lajos utca / Ulica Lajosa Kassáka*, *Kornfeld Ármín utca / Ulica Ármína Kornfelda*, *Kossuth Lajos utca / Ulica Lajosa Kossutha*, *Kulcsár Ferenc utca / Ulica Ferenca Kulcsára*, *Liszt Ferenc utca / Ulica Ferenca Liszta*, *Losonczy Lajos utca / Ulica Lajosa Losonczyho*, *Madách Imre utca / Ulica Imre Madácha*, *Marcell Mihály utca / Ulica Mihálya Marcella*, *Mécs László utca / Ulica László Mécsa*, *Mikszáth Kálmán utca / Ulica Kálmána Mikszátha*, *Móricz Zsigmond utca / Ulica Zsigmonda Móricza*, *Ollé Ignác utca / Ulica Ignáca Ollého*, *Petőfi Sándor utca / Ulica Sándora Petőfiho*, *Steiner Herman utca / Ulica Hermana Steinera*, *Szabó Gyula utca / Ulica Gyulu Szabó*, *Szládits Károly utca / Ulica Károlya Szláditsa*, *Teleki László utca / Ulica László Telekiho*, *Tölgyessy György utca / Ulica György Tölgyessyho*, *Vámbéry Ármín tér / Námestie Ármína Vámbéryho*, *Vermes Ferenc utca / Ulica Ferenca Vermesa*. A városhoz kötődő magyar történelmi személyiségekről elnevezett legújabb (2022) dunaszerdahelyi utcanévek is azt mutatják, hogy a névadók fontosnak tartják a magyar nevek emlékéllátó, tiszteleti, etnikaiidentitás-erősítő szerepét. Lássunk példaként néhány személynévből származó újabb (2022) dunaszerdahelyi utcanévet: *Janovits Ödön utca / Ulica Ödöna Janovitsa*, *Vázsonyi József utca / Ulica Józsefa Vázsonyiho*, *Luzsicza Lajos utca / Ulica Lajosa Luzsica*, *Makovecz Imre utca / Ulica Imre Makovec*.<sup>12</sup>

A kijelölt jelzőként használt családnév mindkét nyelvben megelőzheti a jelzett szót, de a szlovákban eltérő is lehet a sorrend, a jelzett szót követheti a hátravetett jelző: 1. magyar történelmi, régióhoz kötődő személyiségekről elnevezett utcák: *Bacsák utca / Bacsákova ulica*, *Czibók utca / Czibókova ulica*, *Kodály utca / Kodályova ulica*, *Bihari utca / Ulica Bihariho*, *Jókai utca / Ulica Jókaiho*, *Kondé püspök utca / Ulica biskupa Kondého*, *Rákóczi utca / Ulica Rákócziho*, *Széchenyi utca / Ulica Széchényiho*; 2. szlovák és cseh történelmi személyiségekről elnevezett utcák: *Hviezdoslav utca / Hviezdoslavova ulica*, *Kukučín utca / Kukučínova ulica*, *Štúr utca / Štúrova ulica*, *Sládkovič utca / Sládkovičova ulica*, *Smetana liget / Smetanov háj*, *Jesenský utca / Ulica Jesenského*, *Jilemnický utca / Ulica Jilemnického*, *Komenský utca / Ulica Komenského*, *Svoboda tábornok utca / Ulica generála Svobodu*, *Vajanský utca / Ulica Vajanského*.

<sup>10</sup> A dunaszerdahelyi utcanévállományban előforduló, régióhoz kötődő magyar személyiségek életrajzi adatai megtalálhatók egyes helytörténeti kiadványokban is (vö. NAGY et al. 2012, NAGY 2023, VAJDA 2023, <https://dunstreda.sk/hu/jeles-szemelyisegek> [2025. 07. 25.]).

<sup>11</sup> A város egyik legrégebbi utcáját a múltban *Csillag utca*-nak nevezték az utcában egykoron álló *Csillag vendégfogadó* után (NAGY 2023: 31).

<sup>12</sup> <https://parameter.sk/778564/ki-szeretne-a-jindrichuv-hradec-i-utcaban-lakni-dunaszerdahelyen/> (2025. 07. 25.)

A magyar történelmi személy egyénneve alapján keletkezett utcanév átvitel útján jelenik meg a célnyelvben: *Árpád vezér utca* / *Ulica vojvodu Árpáda*.

Részleges modifikáció, névrész kihagyása (implicitáció) történik az *Ady Endre utca* / *Ulica Adyho*, *Csermely Gyula utca* / *Csermelyova ulica* névpároknál, amelyeknek célnyelvi megfelelőjéből kimarad a forrásnyelvi keresztnév.

Egy esetben a zsidó személynév elnevezett magyar–szlovák utcanévpárban az egyénnevek kezdőbetűi kapcsolódnak a családnévhez: *A. S. Aszád utca* / *Ulica Á. S. Aszáda*. Egy szlovák történelmi személyiség után elnevezett szlovák nyelvű utcanévben a család- és keresztnév teljes alakváltozatban szerepel, míg a magyar névpárban a keresztnév kezdőbetűjét tüntetik csak fel: *M. R. Štefánik utca* / *Ulica Milana Rastislava Štefánika*.

A személynévből származó magyar–szlovák utcanévpároknál megjelenik a névmegfeleltetés, amely a kettős keresztnévhasználatban, vagyis a keresztnév célnyelvi megfelelőjének feltüntetésében nyilvánul meg: *Erzsébet tér* / *Alžbetínske námestie*, *Kálvin János utca* / *Námestie Jána Kalvína*, *Lőrincz Gyula utca* / *Ulica Júliusa Lőrincza*, *Mátyás király utca* / *Ulica kráľa Mateja*, *Zsigmond király utca* / *Ulica Kráľa Žigmunda*. A keresztnév-megfeleltetés jellemző példái a szentekről elnevezett kétnyelvű utcanévpárok: *Nagyboldogasszony út* / *Cesta Blahoslavenej Panny Márie*, *Szent Erzsébet utca* / *Ulica Svätej Alžbety*, *Szent György utca* / *Ulica Svätého Juraja*, *Szent Imre utca* / *Ulica svätého Imricha*, *Szent István tér* / *Námestie Sv. Štefana*, *Szent II. János Pál pápa út* / *cesta Svätého Pápeža Jána Pavla II.*, *Szent János negyed* / *Štvrť svätého Jána*, *Szent Kristóf út* / *Cesta svätého Krištofa*, *Szent László utca* / *Ulica svätého Ladislava*, *Szent Margit utca* / *Ulica svätej Margity*, *Szent Pál utca* / *Ulica svätého Pavla*, *Szent Péter útja* / *Cesta svätého Petra*.

**5.1.2. Helynevekből származó utcanevek (34).** A helynevekből származó utcanevek célnyelvi névpárjának megalkotása során a névmegfeleltetés érvényesül a leggyakrabban. A helynevekből származó kétnyelvű utcanévpároknál többnyire a standard kétnyelvű névmegfelelők jelennek meg, illetve a szlovákban a jelzős szerkezetben a név morfológiai adaptációja is megfigyelhető: *Bécsi út* / *Viedeňská cesta* (a város közterületén az egyetlen magyar–szlovák–német háromnyelvű utcanévtáblán szerepelnek: *Viedeňská cesta* / *Bécsi út* / *Wiener straße*), *Bősi út* / *Gabčíkovská cesta* (vö. *Gabčíkovo*), *Csallóköz utca* / *Žitnoostrovská ulica* (vö. *Žitný Ostrov*), *Galántai út* / *Galantská cesta* (vö. *Galanta*), *Kisudvarnoki utca* / *Malodvornická ulica* (vö. *Malé Dvorníky*), *Nagyabonyi út* / *Veľkobláhovská cesta* (vö. *Veľké Blahovo*), *Neratovice tér* / *Neratovické námestie*, *Pannon liget* / *Panónsky háj*, *Pódafai út* / *Povodská cesta* (vö. *Povoda*), *Pozsonyi út* / *Bratislavská cesta* (vö. *Bratislava*), *Sikabonyi utca* / *Maloblahovská ulica* (vö. *Malé Blahovo*). A *Kistejedi utca* / *Malotejedská ulica* névpár esetében a szlovák célnyelvi megfelelő előtagjának kialakítása nyelviileg vegyes névalakot eredményezett: a szlovák nyelvű megnevezés (*Malotejedská*) az első magyar névrész (*Kis-*) tükörfordításával (*kis* / *malý*) és a másik névrész (*-tejed*) átvitelével, valamint morfológiai adaptációjával keletkezett.

Néhány magyar helynév célnyelvi formája átvitelrel jön létre: *Ádor utca*<sup>13</sup> / *Ádorská ulica*, *Farkasszeg utca* / *Farkasszegská ulica* (dülönév után), *Fehérvári utca* / *Fehérvárska*

<sup>13</sup> A társadalmi-politikai változások hatását az utcanevek állományára (vö. PTÁČNÍKOVÁ 2021) jól szemléltetik Dunaszerdahely Ádor utcájának névváltoztatásai az idők során (BÖGI 2024): 1920–1939: *Tábor utca* (itt az első világháború idején hadifogolytábor volt), 1940–1945: *Mécs László utca* (magyar premontrei szerzetes, költő, lapszerkesztő után), 1946–1955: *Masaryk utca* (Csehszlovákia

*ulica, Kapuhegy utca / Ulica Kapuhegyská* (dülönév után), *Pókatelek utca / Rad Pókatelek* (a *Pókateleki-dűlő* megnevezésből származó utcanév a telek *Póka* nevű birtokosára utal; szlk. *rad* 'sor'; a földrajzi köznévpárok a két nyelvben egymásnak nem megfelelői), *Zalaegerszegi utca / Zalaegerszegská ulica*.

Átírás, a magyar név írásképe a célnyelv jellemzőihez történő igazítása és morfológiai adaptációja figyelhető meg a következő utcanévpárokból: *Csigéri utca / Čigérska ulica* (feltehetően a *csik* 'egyfajta hal', csikászattal összefüggő megnevezés, de a *Csik-ér* víznévből is származhat), *Gombótás utca / Gombótášska ulica* (dülönév alapján), *Kulacs utca / Kulačská ulica* (a *Kulacs* megnevezésű vendéglő után), *Nemesszegi utca / Nemešsegská ulica* (egykor nemesi lakosság által lakott településrész, amelyre a *szeg* 'szeglet, valaminek egy része' névrész is utal).

Részfordítás, a név egy részének jelentésben megfeleltethető célnyelvi elemmel való fordítása történt a *Zöldfa utca / Zelená ulica* névpárban (szlk. *zelená* 'zöld', a *Zöldfa* nevű vendéglő után).

Arra is van példa, hogy a forrás- vagy célnyelvi megnevezésben a településnév az élőnyelvben használatos rövidített formában szerepel: *Karcsai út / Kračanská cesta* (Egyházkarcsa / Kostolné Kračany), *Kürti út / Ohradská cesta* (Csallóközkürt / Ohrady).

Dunaszerdahely testvérvárosairól elnevezett magyar utcanevek szlovák névpárjainak megalkotásakor többféle megoldással találkozunk.<sup>14</sup> Névmegeleltetés és a szlovák nyelvű névalakban morfológiai adaptáció figyelhető meg a *Beregszászi utca / Berehovská ulica*, *Szabadkai utca / Subotická ulica*, *Zentai utca / Sentianska ulica*, *Zsombolya utca / Ulica Jimbolia* nevekben. Átvitel, illetve morfológiai adaptáció valósult meg a következő magyar-szlovák utcanévpárokból: *Dalaman utca / Ulica Dalaman*, *Gödöllői utca / Gödöllőská ulica*, *Győri utca / Győrska ulica*, *Jindřichův Hradec-i utca / Jindřichohradecká ulica*, *Székelyudvarhelyi utca / Székelyudvarhelyská ulica*. A romániai testvértelepülések esetében a városban élő magyarság aránya befolyásolta a szlovák nyelvű névmegeleltetés megalkotását: Székelyudvarhely esetében a magyar név szerepel a két nyelvű utcanévpárban (románul *Odorheiu Secuiesc*; 2021-ben a városban élő magyar nemzetiségű lakosok aránya kb. 87% volt), Zsombolya esetében pedig a román *Jimbolia* szerepel a szlovák nyelvű megnevezésben (2021-ben a városban élő magyar nemzetiségű lakosok aránya kb. 6% volt).

**5.2. Közzavakból származó utcanevek (77).** A közzavakból származó utcanevek célnyelvi névpárjának a megalkotására a jelentésbeli fordítás, a magyar közzavak szlovák nyelvre való fordítása jellemző.

Ezen utcanevek funkcionális-szemantikai elemzése (vö. HAJDÚ 1975, HOFFMANN 2007: 53–56) azt mutatja, hogy az utcanevek egy része kifejezi a hely viszonyát valamely külső dologhoz, körülményhez. Leggyakrabban növénynév motiválta a keletkezésüket. Többnyire tükörfordítás figyelhető meg a jelzős szerkezetű utcanevek mindkét tagjában: *Akácfa utca / Agátová ulica*, *Borostyán út / Jantárova cesta*, *Búzavirág utca / Nevädzová ulica*, *Diófa utca / Orechová ulica*, *Erdő utca / Lesná ulica*, *Fasor utca / Stromová ulica*, *Fenyves / Boriny*, *Hársfa utca / Lipová ulica*, *Jegenyefa utca / Topoľová*

első köztársasági elnöke után), 1956–1990: *Steiner utca* (Csehszlovákia Kommunista Pártjának egyik alapító tagja után), 1991–: *Ádor utca* (az *Ádor major* dülönév után).

<sup>14</sup> L. <https://parameter.sk/778564/ki-szeretne-a-jindrichuv-hradec-i-utcaban-lakni-dunaszerdahelyen> (2025. 07. 25.).

*ulica, Juharfa utca / Javorová ulica, Kertalja utca / Podzáhradná ulica, Kiserdő utca / Malolesná ulica, Levendula utca / Levandul'ová ulica, Nárcisz utca / Narcisová ulica, Nefelejcs utca / Nezábudková ulica, Nyírfa utca / Brezová ulica, Orgona utca / Orgovánová ulica, Pitypang utca / Púpavová ulica, Platánfa utca / Platanová ulica, Rózsa liget / Ružový háj, Rózsa utca / Ružová ulica, Szőlőskert utca / Vinohradnícka ulica, Viola utca / Fialková ulica, Virág utca / Kvetná ulica; valamint egy egyrészes utcanevpárban is: Pagony / Hájska. Két esetben a magyar utcanév jelzős alárendelő szóösszetétellel, míg a szlovák nyelvű névpárban jelzős szó szerkezettel van kifejezve: Gesztenyesor / Gaštanový rad, Gyümölcsöskert / Ovocný sad.*

A fordítás során részleges modifikáció, a földrajzi köznévi rész kihagyása figyelhető meg a szlovák névpárban: *Gyepű utca / Na Pažiti* (a *Gyepű* előtag a szlovákban előjárós szerkezetben szerepel: *Na Pažiti* 'gyepűn').

A vizsgált névanyagban két, állatnévből származó utcanév is található, melyek tükörfordítással születtek: *Fácános / Bažantia, Fecske utca / Lastovičia ulica*. A *csík* 'egyfajta hal' közszóából alakult *Csík utca / Čikská ulica* szlovák nevében átírás, a magyar név írásképeinek a célnyelvi jellemzőihez történő igazítása és morfológiai adaptációja figyelhető meg.

Tükörfordítással keletkeztek az utcában lévő (egykori vagy jelenkori) építményre utaló célnyelvi utcanévek is: *Cukorgyári utca / Cukrovarská ulica, Egyházi utca / Cirkevná ulica, Fatelep utca / Drevárska ulica, Fürdő utca / Kúpeľná ulica* (itt található a termálfürdő), *Ipari utca / Priemyselná ulica, Iskola utca / Školská ulica, Kápolna utca / Kaplnská ulica, Lengyár utca / Lanárska ulica, Malom utca / Mlynská ulica, Múzeum utca / Múzejná ulica, Posta utca / Poštová ulica, Repülőtér utca / Letištná ulica, Sport utca / Športová ulica, Szövetkezeti utca / Družstevná ulica, Üdülő sor / Rekreačný rad, Városháza tér / Radničné námestie, Vásártér / Trhovisko, Vasút utca / Železničná ulica, A Halpiac tér<sup>15</sup> / Rybný trh két nyelvi utcanévben a szlovák nyelvű névpár a magyar előtag tükörfordításával (*halpiac / rybný trh*) és részleges modifikációval, a magyar földrajzi köznévi rész kihagyásával jött létre (a tér szlovák megfelelője a *námestie*).*

Történelmi eseményre, időszakra utaló utcanévek közé tartozó, tükörfordítással keletkezett két nyelvi utcanévpár az *Aradi vértanúk útja / Cesta aradských mučeníkov, Barátság tér / Námestie priateľstva, Béke utca / Mierová ulica, Hét vezér útja / Cesta siedmich vojvodcov, Husár utca / Husárska ulica, Kapitány utca / Kapitánska ulica, Partizán utca / Partizánska ulica, Október utca / Októbrová ulica* (Csehszlovákia 1918. október 28-i megalakulása alapján), *SZNF tér / Námestie SNP* (SZNF = szlovák nemzeti felkelés, SNP = Slovenské národné povstanie), *Tábor utca / Táborová ulica* (a területén egykor hadifogolytábor volt), *Vitéz utca / Ulica bohatierska*. A célnyelvi névrész a forrásnyelvi névrésszel ellentétben egyes számú alakban is állhat: *Építők utcája / Budovateľská ulica* (*budovateľ* 'építő').

A közszavakból származó utcanévek másik része a hely valamely tulajdonságát fejezi ki (alak, méret, szín, egyéb); a célnyelvi névpárjaik nagyrészt tükörfordítással jöttek létre: *Csendes utca / Tichá ulica, Fényes utca / Jasná ulica, Fő utca<sup>16</sup> / Hlavná ulica, Kis*

<sup>15</sup> A vásárokkal összefüggő egykori dunaszerdahelyi utcanévek közé tartoztak a *Fapiac, Piac tér, Tyúkpiac, Vásártér* megnevezések.

<sup>16</sup> A *Fő utca* egykori megnevezései közé tartoztak a *Hosszú utca, Széchenyi utca, Horthy Miklós utca, Sztálin utca, Lenin utca* (NAGY 2023: 45, NAGY et al. 2012: 145).

*utca / Malá ulica, Mély utca / Hlboká ulica, Rövid utca / Krátka ulica, Széplak utca / Pekná ulica, Világos utca / Svetlá ulica, Zsákutca / Slepá ulica.*

A hely valamely más helyhez való viszonya alapján, tükörfordítással létrejött utca-  
nevek utalnak az utca elhelyezkedésére, jellegére: *Alsó utca / Dolná ulica, Felső utca / Horná ulica, Átrium utca / Átriová ulica, Kereszt utca / Krížna ulica, Összekötő utca / Spojná ulica, Szélső út / Krajná cesta.*

**6. Összegzés.** A tanulmány Dunaszerdahely jelenkori kétnyelvű, magyar–szlovák utcanév-párjainak (183 utcanévpárnak) a névadási és fordítási sajátosságaival foglalkozik. Az utcanevek fordítása során megfigyelhető az átvitel (a fordítás hiánya, az eredeti névforma meghagyása), az átírás (a forrásnyelvi név írásképeinek célnyelvhez igazított átírása), a névmegfeleltetés (a fordítandó névnek a konvencionális célnyelvi megfelelővel való behelyettesítése), a tükör-  
vagy részfordítás (a forrásnyelvi névnek vagy a név egy részének jelentésben megfeleltethető célnyelvi elemmel való fordítása) és a részleges modifikáció (a forrásnyelvi név információ-tartalmának részleges módosulása, a célnyelvben a névrész kihagyása). Az utcanév(részek) fordításakor a különböző fordítási eljárások kombinálódhatnak, átfedést mutathatnak. A fordítási művelet típusát nagyban befolyásolja, hogy az utcanév(rész) tulajdonnévből vagy köz-névből keletkezett-e.

A tulajdonnevekből alakult utcanevek (106 utcanévpár, a teljes korpusz 57,9%-a) személy- (72; 39,3%) és helynevekből (34; 18,6%) keletkezett. A névanyagban gyakoriak a magyar történelmi, a régióhoz kötődő személyiségekről elnevezett utcák nevei. A személy-névre utaló névrészek a forrásnyelvből a célnyelvbe leggyakrabban átvitel útján, eredeti alakjukban, változás nélkül kerülnek be. A névmegfeleltetés a forrásnyelvi keresztnév célnyelvi ekvivalenssel való behelyettesítésénél mutatkozik. A célnyelvben a keresztnév-rész kihagyása (implicitáció) részleges modifikációt eredményez. A helynevekből származó utcanevek célnyelvi névpárjának megalkotására a névmegfeleltetés, a fordítandó névnek a konvencionális célnyelvi tulajdonnévi megfelelővel való behelyettesítése jellemző.

A közszavakból alakult utcanevek (77 utcanévpár, a teljes korpusz 42,1%-a) utalnak a hely valamely külső dologhoz, körülményhez való viszonyára (62; 33,9%), a hely valamely tulajdonságára (9; 4,9%), a hely valamely más helyhez való viszonyára (6; 3,3%). A közszavakból származó utcanevek célnyelvre való fordítására a tükörfordítás jellemző. Ritkábban jelenik meg a részfordítás, vagyis a név egy részének jelentésben megfeleltet-hető célnyelvi elemmel való fordítása. Részleges modifikáció figyelhető meg azoknál az utcanévpároknál, amelyek forrásnyelvi alakjában a földrajzi köznévi rész a célnyelvben nem megfelelő nyelvi ekvivalenssel keletkezik.

Amennyiben az eredményeket összehasonlítjuk Komárom város utcanévállományával (vö. BAUKO 2023), azt láthatjuk, hogy Dunaszerdahelyen gyakrabban keletkeznek utca-  
nevek tulajdonnevekből (a 183 kétnyelvű utcanév 57,9%-a: 72; 39,3% személynévből, 18,6% helynévből) – elsősorban magyar történelmi, a régióhoz kötődő személyiségek nevéből –, mint Komáromban. Ott ugyanis a 190 utcanévből 81, vagyis a teljes korpusz-nak csak a 42,6%-a alakult tulajdonnévből: 52 személynévből (27,4%), 26 helynévből (13,7%), 2 címből (1,1%). Komáromban inkább a közszóból származó utcanevek domi-nanciája figyelhető meg (109 utcanévpár, a teljes korpusz 57,4%-a).

A jövőbeli feladatok közé tartozik a szlovákiai magyar települések magyar–szlovák utcanévállományát tartalmazó digitális adatbázis kialakítása és feldolgozása, az utcanév-adás indítékainak, a magyar–szlovák utcanévpárok fordítási sajátosságainak bővebb feltárása,

a hivatalos és nem hivatalos utcanevhasználat jellemzése, a magyar történelmi személyiségek után elnevezett utcák arányának kimutatása, valamint a helynevek nyilvános térben való vizuális megjelenítésének, térképeken való feltüntetésének részletesebb elemzése. Ezek a vizsgálatok szervesen kapcsolódnak a Magyar Nemzeti Helynévtár létrehozására irányuló kutatásokhoz.

### Hivatkozott irodalom

- BARTOS-ELEKES ZSOMBOR 2021. Múltidéző utcaneveink. Kolozsvár és Brassó az utóbbi másfélszáz évben. *Névtani Értesítő* 43: 113–134. <https://doi.org/10.29178/NevtErt.2021.7>
- BAUKO JÁNOS 2010. Névtani témájú dolgozatok a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén (2000–2010). *Névtani Értesítő* 32: 173–177.
- BAUKO JÁNOS 2019. *Társadalom és névhasználat. Magyar névtani kutatások Szlovákiában*. Magyar Névtani Értekezések 8. Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE BTK Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszék, Budapest.
- BAUKO JÁNOS 2021. Fordítás és kétnyelvű névszemiotikai tájkép. *Névtani Értesítő* 43: 81–100. <https://doi.org/10.29178/NevtErt.2021.5>
- BAUKO JÁNOS 2023. Komárom kétnyelvű utcanevpárjainak fordítási sajátosságai. *Magyar Nyelv-járások* 61: 83–93. <https://doi.org/10.30790/mnyj/2023/06>
- BORBÉLY ANNA 2021. Nemzetiségi utcanevek Magyarország nyelvi tájképében. In: CSERNICKSÓ ISTVÁN – KOZMÁCS ISTVÁN szerk., *Kétnyelvűség – oktatás – nyelvmenedzselés*. Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Nyitra. 67–84.
- BORBÉLY ANNA szerk. 2020. *Nemzetiségi nyelvi tájkép Magyarországon*. Nyelvtudományi Intézet, Budapest. <https://mek.oszk.hu/21600/21659/21659.pdf> (2025. 07. 25.)
- BÖGI RÓBERT 2024. DS – Az én utcám, a te utcád 41. Az Ádor utca, és annak „elfeledett” emlékhelyei. *Klikkout*. <https://www.klikkout.sk/2024/10/22/ds-az-en-utcam-a-te-utcad-41/> (2025. 07. 25.)
- BÖLCSKEI ANDREA 2010. Fordítás, adaptáció és helynévtörténet. *Helynévtörténeti Tanulmányok* 5: 245–262.
- ĐURČO, PETER szerk. 1995. *Databáza urbanoným na Slovensku (stav v roku 1995)*. Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra, Slovenskej akadémie vied, Bratislava. <https://www.juls.savba.sk/urbanonyma.html> (2025. 07. 25.)
- FNESZ. = KISS LAJOS, *Földrajzi nevek etimológiai szótára* 1–2. 4., bővített és javított kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988.
- FRUNYÓ CSILLA 2002. A szlovákiai Párkány (Štúrovo) jelenkori utcaneveinek bemutatása. *Névtani Értesítő* 24: 11–15. <https://doi.org/10.29178/NevtErt.2002.2>
- HAJDÚ MIHÁLY 1975. *Budapest utcaneveinek névtani vizsgálata*. Nyelvtudományi Értekezések 87. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- HÉDER ÁGNES 1999. Révkomárom utcanevadásának jellemzői száz év távlatában. *Névtani Értesítő* 21: 135–140. <https://doi.org/10.29178/NevtErt.1999.24>
- HOFFMANN ISTVÁN 2007. *Helynevek nyelvi elemzése*. 2. kiadás. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 67. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- HORONY ÁKOS – OROSZ ÖRS – SZALAY ZOLTÁN 2012. *A hely nevei, a nyelv helyei. A kisebbségi nyelvi jogok története Szlovákiában 1918–2012*. Jelek a térben 4. Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja.
- KLAUDY KINGA 2018. Az átváltási műveletek rendszere. *Modern Nyelvoktatás* 24/2–3: 5–16.
- KONCSOL LÁSZLÓ 2001. *A Csallóköz városai és falvai I*. Kalligram Könyvkiadó, Pozsony.
- KORNFELD FERENC 2007. *Az én városom Dunaszerdahely – „Kis Jeruzsálem”*. Magánkiadás, Dunaszerdahely.

- KORNFELD TIBOR 2019. *Volt egyszer egy zsidó város, Dunaszerdahely*. Bővített kiadás. Agentúra RADKO, Dunaszerdahely.
- KROPILÁK, MIROSLAV főszerk. 1977. *Vlastivedný slovník obcí na Slovensku I*. Pripraviť Enciklopedický ústav Slovenskej akadémie vied. Veda, Bratislava.
- LANSTYÁK ISTVÁN 1998. Utcanevek a múltó időben. In: LANSTYÁK ISTVÁN, *Nyelvünkben – otthon*. Nap Kiadó, Dunaszerdahely. 100–111.
- LÁSZLÓ ANDOR 2023a. „A legnagyobb irredenta: a magyar helység- és utcanévek használata.” Utcanevek az utóállamokban 1918–1938 között. *Regio* 31/3: 116–148. <https://doi.org/10.17355/rkkpt.v31i3.116>
- LÁSZLÓ ANDOR 2023b. Az utcanévek szimbolikus szerepe a dualista korszak Magyarországnak nemzetiségek lakta területein. *Regio* 31/2: 81–100. <https://doi.org/10.17355/rkkpt.v31i2.81>
- LÁSZLÓ ANDOR 2024. „Kolozsvár magyarsága 22 éven át őrizte szívében az utcák magyar elnevezését.” Utcanevek a Magyarországhoz visszatért területeken. *Regio* 32/2: 140–164. <https://doi.org/10.17355/rkkpt.v32i2.140>
- LÁSZTITY PÉRO – KÁPLÁN SZOFIA 2020. Utcanevek a helyi nyelvi és kulturális tradíciók tükrében szerbek által lakott magyarországi településeken. In: BORBÉLY ANNA szerk., *Nemzetiségi nyelvi tájkép Magyarországon*. Nyelvtudományi Intézet, Budapest. 123–149. <https://mek.oszk.hu/21600/21659/21659.pdf> (2025. 07. 25.)
- LOVISEK JÚLIA 2007a. Pozsony utcanéveinek politikai indíttatású névváltoztatásai az első Csehszlovák Köztársaság megalakulása után. *Fórum Társadalomtudományi Szemle* 9/2: 127–136.
- LOVISEK JÚLIA 2007b. Pozsony utcanéveinek politikai indíttatású névváltoztatásai a Szlovák Állam megalakulása idején és megszűnése után. *Kisebbségkutatás* 16/2: 241–250.
- LOVISEK JÚLIA 2009. A pozsonyi magyarok mai utcanévhasználata. In: BORBÉLY ANNA – VANČONÉ KREMMER ILDIKÓ – HATTYÁR HELGA szerk., *Nyelvideológiák, attitűdök és sztereotípiák. 15. Élőnyelvi Konferencia. Párkány (Szlovákia), 2008. szeptember 4–6*. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 101. MTA Nyelvtudományi Intézet – Gramma Nyelvi Iroda – Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara – Tinta Könyvkiadó, Budapest–Dunaszerdahely–Nyitra. 283–289.
- MAJTÁN, MILAN 1998. *Názvy obcí Slovenskej republiky (Vývin v rokoch 1773–1997)*. Veda, Bratislava.
- MENYHÁRT JÓZSEF 2006. Beszélnek az utcanévek? A nyelvi tervezés névtani vonatkozásairól. In: VÖRÖS FERENC szerk., *Vallanak a neveink múltjáról és jelenéről. Magyar névtani kutatások Szlovákiában. Névtani konferencia Nyitrán, 2005. június 2–4*. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 225. Magyar Nyelvtudományi Társaság – Konstantin Egyetem, Budapest–Nyitra. 134–145.
- MÜLLER MÁRTA 2013. Bajor utcanévek egy magyarországi német településen. *Névtani Értesítő* 35: 97–107. <https://doi.org/10.29178/NevtErt.2013.8>
- NAGY ATTILA 2019. *Dunaszerdahely. Dunajská Streda*. Lilium Aurum, Dunaszerdahely.
- NAGY ATTILA 2023. *100 szerdahelyi történet*. Bíró Márton Polgári Társulás, Dunaszerdahely.
- NAGY ATTILA – NAGY IVÁN – NOVÁK VERONIKA – SIMON ATTILA – VAJDA BARNABÁS 2012. *Dunaszerdahely*. Csallóközi Barátok Társulása, Dunaszerdahely.
- ODALOŠ, PAVOL – MAJTÁN, MILAN eds. 1996. *Urbanonymy v kontexte histórie a súčasnosti (Banská Bystrica 3.–5. septembra 1996)*. Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici – Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, Banská Bystrica – Bratislava.
- OPÉLOVÁ-KÁROLYOVÁ, MÁRIA 1988. Názvy ulíc mesta Komárna. In: ŽIGO, PAVOL szerk., *Urbanonymia. Zborník prednášok z 2. celoštátneho onomastického seminára. Modra-Piesok 8.–10. októbra 1986*. Univerzita Komenského v Bratislave, Bratislava. 122–124.
- ORTVAY TIVADAR 1905. *Pozsony város utcái és terei. A város története utca- és térnevekben*. Wigand F. K. Könyvnyomdája, Pozsony.

- PRESINSZKY KÁROLY 2013. Csallóközi helységnevek élőnyelvi változatai. In: BAUKO JÁNOS – BENYOVSZKY KRISZTIÁN szerk., *Tulajdonnevek a fordítás és a kétnyelvűség kontextusában*. Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Nyitra. 86–101.
- PTÁČNÍKOVÁ, MARTINA 2021. *Mezi Stalinovou třídou a Husákovým tichem. Kapitoly z pražské toponymie*. Academia, Praha.
- PÜSPÖKI NAGY PÉTER 1970. *Dunaszerdahely város címere*. Városi Nemzeti Bizottság, Dunaszerdahely.
- SIMON ATTILA 2015. *Dunaszerdahely – Kis Palesztina. Útikalauz egy eltűnt zsidó közösség történetéhez*. Lilium Aurum, Dunaszerdahely.
- SLÍZ MARIANN 2019. A tulajdonnevek fordítása – funkcionális, névelméleti megközelítésben I. A név jellemzői mint a fordítást befolyásoló tényezők. *Névtani Értesítő* 41: 13–39. <https://doi.org/10.29178/NevtErt.2019.1>
- SLÍZ MARIANN 2023. A helynevek fordítását befolyásoló tényezők és szempontok – funkcionális névtani megközelítésben. *Magyar Nyelvjárások* 61: 849–860. <https://doi.org/10.30790/mnyj/2023/65>
- J. SOLTÉSZ KATALIN 1967. A tulajdonnevek lefordíthatósága. *Magyar Nyelvőr* 91: 280–292.
- T. SOMOGYI MAGDA – TINER TIBOR 2017. Utcanévváltozások Pozsony példáján. *Névtani Értesítő* 39: 99–118. <https://doi.org/10.29178/NevtErt.2017.7>
- TÖRÖK TAMÁS 2012. Helynevek és fordítástudomány. A mikrotoponimák fordíthatóságáról felvidéki példák alapján. *Helynévtörténeti Tanulmányok* 7: 117–132.
- TUŠKOVÁ, TÜNDE 2021. Oživené názvy ulíc v Číve. *Jazykovedný časopis* 72: 249–263.
- UHRINOVÁ-HORNOKOVÁ, ALŽBETA 1996. Názvy ulíc a námestí v meste Békešská Čaba (Békéscsaba). In: ODALOŠ, PAVOL – MAJTÁN, MILAN eds., *Urbanonymá v kontexte histórie a súčasnosti (Banská Bystrica 3.–5. septembra 1996)*. Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici – Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, Banská Bystrica – Bratislava. 257–262.
- UNTI MÁRIA szerk. 2002. *Csallóköz földrajzi nevei. Dunaszerdahelyi járás*. Nyugat-Magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskolai Kar – Csallóközi Múzeum, Győr–Dunaszerdahely.
- VAJDA BARNABÁS 2023. *Dunaszerdahely 1945–1989. Negyedik rész: Életrajzi lexikon*. Selye János Egyetem, Komárom.
- VERMES, ALBERT PÉTER 2005. *Proper names in translation. A relevance-theoretic analysis*. Doktori Értekezések 21. Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi Kiadója, Debrecen.
- VINCZE LÁSZLÓ 1997. Tulajdonnév és köznév, előtag és utótag kölcsönös viszonya Pozsony utca- neveiben. In: B. GERGELY PIROSKA – HAJDÚ MIHÁLY szerk., *Az V. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai (Miskolc, 1995. augusztus 28–30.)* 1–2. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 209. Magyar Nyelvtudományi Társaság – Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Intézet, Budapest–Miskolc. 2: 406–414.
- VÖRÖS FERENC 2006. Helynévkutatás a Felvidéken. In: VÖRÖS FERENC szerk., *Vallanak a neveink múltjáról és jelenéről. Magyar névtani kutatások Szlovákiában. Névtani konferencia Nyitrán, 2005. június 2–4.* A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 225. Magyar Nyelvtudományi Társaság – Konstantin Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara, Budapest–Nyitra. 27–61.
- ŽIGO, PAVOL szerk. 1988. *Urbanonymia. Zborník prednášok z 2. celoštátneho onomastického seminára. Modra-Piesok 8.–10. októbra 1986*. Univerzita Komenského v Bratislave, Bratislava.

\*\*\*

BAUKO JÁNOS

egyetemi docens; Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara, Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet; Nyitra (Nitra, Szlovákia)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1297-6177>, e-mail: [jbauko@ukf.sk](mailto:jbauko@ukf.sk)